

УДК 378.14:373.211.24

Ольга Падалка

ORCID iD 0000-0001-6120-7759

кандидат педагогічних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. С.Бандери, 12, 33000 м.Рівне, Україна
olgapad@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Стаття присвячена актуальній проблемі дошкільної освіти. У ній розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, висвітлено необхідність формування пріоритетних педагогічних цінностей у майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу, обґрунтовано поняття «педагогічні цінності», а також виокремлено пріоритетні педагогічні цінності вихователів дошкільних навчальних закладів. У статті висвітлено особливості організації професійно-орієнтаційної позааудиторної роботи у процесі формування пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Ключові слова: аксіологія; гурток; майбутній вихователь; пріоритетні педагогічні цінності; професійно-орієнтаційна позааудиторна робота; професійно-педагогічна підготовка; цінності.

Вступ. На сучасному етапі розбудови української держави, педагогічна діяльність належить до найбільш значущих професій за складністю та відповідальністю в ієрархії професій. Людство високо оцінює виховну місію педагога, який має сформувати у наймолодших поколінь ціннісні координати життєдіяльності, а у часи кардинальних економічних, політичних та соціальних змін, для яких, поряд з позитивними тенденціями, характерні й такі негативні явища, як ціннісний шок, втрата ціннісних орієнтирів проблема набуває особливої ваги. Найбільша відповідальність покладається на вихователя дошкільного навчального закладу, адже саме він закладає основи ціннісної картини світу у дітей. І саме з цим пов'язана потреба організації підготовки педагога, котра б забезпечувала сформованість, усвідомлення та розвиток пріоритетних педагогічних цінностей у майбутнього вихователя.

Змістовне наповнення сучасного розуміння професійної підготовки в педагогічному вузі обумовлено процесами змін, що відбуваються в системі педагогічної освіти, які в свою чергу, є відповідями на виклики сучасного швидкоплинного суспільства (Дроботенко Ю.Р., 2015, с. 67).

Аксіологічна підготовка майбутнього вихователя у вищому навчальному закладі є достатньо обмеженою. Студенти не знайомляться з категоріальним апаратом аксіології як науки, не вивчають різних її течій і напрямів, не завжди правильно орієнтуються в системі дійсних і помилкових цінностей, виявляються непередготовленими до роботи з дошкільниками щодо залучення їх до вічних аксіологічних пріоритетів загальнолюдського й національного характеру.

На думку дослідників (С. Єрмакова, І. Ісаєв, В. Сластьонін), педагогічні цінності – це комплекс інтегративних утворень особистості, що виявляються у вибіркового ставленні до різних видів педагогічної діяльності залежно від рівня засвоєння нею досвіду, загальноприйнятих цінностей, професійних знань, умінь і навичок, що фіксуються в потребах, мотивах, установках, оцінках, ідеалах та інтересах людини.

У цьому дослідженні розглянуто пріоритетні педагогічні цінності як один із основних компонентів професійної культури майбутнього вихователя, що є цілісною, сутнісною, інтегральною характеристикою особистості педагога-професіонала, а також умовою й передумовою ефективної професійної діяльності, узагальненим показником професійної компетентності вихователя та метою професійного самовдосконалення.

Зміст виховної роботи у вищому навчальному закладі визначається такими напрямками виховання: формування світогляду та ціннісної свідомості особистості, естетичне, етичне, громадянське, патріотичне, естетичне, трудове, фізичне, екологічне та сімейне виховання, а також професійне становлення. Тому виховна робота з молоддю має бути спрямована на те, щоб кожен студент відчував себе причетним до подій у країні та в стінах рідного навчального закладу; відчував себе відповідальним за результати колективно-творчої праці, розвивався на традиціях доброго ставлення до інших, був відповідальним за свої дії та вчинки (Смалько О., 2014, с.78).

Мета статті – здійснити аналіз особливостей організації професійно-орієнтаційної позаауди-

торної роботи у процесі формування пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Аналіз сучасних досліджень. У сучасній науці проблема цінностей є предметом міждисциплінарного дослідження. Загальнофілософське трактування поняття «цінності» висвітлено О. Дробницьким, І. Зязюном, М. Каганом, О. Сухомлинською. Наукову базу психологічного аспекту теорії цінностей створено Б. Ананьєвим, О. Леонтьєвим, В. М'ясищевим, Д. Узнадзе та ін. Педагогічний підхід до цінностей представлений працями О. Бондаревської, Г. Ващенко, О. Вишневського, П. Ігнатенка, Б. Ліхачова, З. Равкіна, М. Нікандрова. Фундаментальні проблеми теорії професійної освіти висвітлено в працях С. Архангельського, А. Алексюка, М. Грищенко, С. Гончаренка, І. Зязюна, О. Киричука, Н. Кічук, В. Ликової, О. Пехоти, Н. Ничкало, О. Савченко, М. Ярмаченка. Питанням аксіологічної проблематики присвячено праці І. Бега, В. Василенка, О. Дробницького, А. Здравомислова, В. Тугарінова, В. Ядова.

Окремим питанням формування системи цінностей майбутнього педагога присвячені праці В. Кузнецової, Л. Настенко, І. Слоневської. В. Сластьонін, Г. Чижакова досліджують проблему цінностей педагога в контексті педагогічної аксіології як міждисциплінарної галузі педагогічних знань.

Питання позааудиторної роботи науковці досліджували в різних напрямках. Позааудиторну роботу визначають як чинник: формування комунікативної культури студентів (К. Галацин); розвитку творчої обдарованості особистості, її організаторських здібностей (Н. Галеєва, І. Карпова), професійного самовизначення студента (Т. Іванайська); формування і розвитку творчих умінь студентів (О. Медведева); формування міжособистісних взаємин студентів та їх гуманістичних цінностей (Н. Руденко, О. Тепла). Актуальними в контексті проблеми вивчення позааудиторної виховної роботи є праці Р. Абдулова, І. Андрєєвої, С. Базарова, І. Бега, О. Винославської, Н. Волкової, В. Коваль, І. Соколової та ін.

Пріоритетні педагогічні цінності майбутнього вихователя. Цінності особистості, що закріплюються в свідомості у формі нормативних уявлень, виступають орієнтирами діяльності людини. Цінність визначається як те, що має важливе значення для людини. В ціннісних категоріях виявляються знання, інтереси та переваги різних особистостей. Засвоєння окремою людиною системи цінностей становить необхідну основу соціалізації особистості та дотримання нормативного порядку в суспільстві.

Проблема дослідження педагогічних цінностей визначається, насамперед, реальними потребами суспільства, гуманізацією педагогічної освіти, підвищенням якості навчання і виховання. У теорії

і практиці вищої педагогічної освіти набуто значний досвід, що є основою побудови системи психолого-педагогічної підготовки вихователя дошкільного навчального закладу, проте думки дослідників щодо визначення поняття «педагогічні цінності» різняться. У контексті нашого дослідження педагогічні цінності розглянуто як один із основних компонентів професійної культури майбутнього вихователя, що є цілісною, сутнісною, інтегральною характеристикою особистості педагога-професіонала та умовою й передумовою ефективної професійної діяльності, узагальненим показником професійної компетентності вихователя та метою професійного самовдосконалення.

Виходячи з визначення поняття «педагогічні цінності» та аналізу функцій педагогічних цінностей, визначаємо пріоритетні педагогічні цінності як систему найважливіших утворень особистості, що виявляються у вибірково виставленні до різних видів педагогічної діяльності.

Пріоритетними педагогічними цінностями є ті, що пов'язані з усвідомленням об'єктивної потреби та значущості для суспільства професії вихователя. Виокремлюючи пріоритетні педагогічні цінності майбутніх вихователів, ми спиралися на основні завдання дошкільної освіти. Аналіз пріоритетних напрямів роботи дошкільних навчальних закладів дав нам можливість виокремити пріоритетні педагогічні цінності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дитина, знання, гуманність, саморозвиток, творчість, комунікативність.

Професійно-орієнтаційна позааудиторна робота у виші. Позааудиторна виховна робота, протягом якої студент займається виконанням навчальних завдань, професійно спрямованих творчих завдань, є необхідною складовою процесу виховання особистості у ВНЗ. Враховуючи взаємодію всіх суб'єктів педагогічного процесу, вона покликана сприяти цілеспрямованій і правильній організації дозвілля, максимально задовольняти пізнавальні та творчі потреби молоді, скеровувати організацію самостійної роботи студентів (Абдулов Р.М., 2002, с. 5).

Метою професійно-орієнтаційної позааудиторної роботи студентів є: розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування у студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; закріплення, збагачення і поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; формування світогляду студентів і їх світоглядної культури; формування інтересів студентів до різних галузей науки; виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей і нахилів; формування комунікативної культури студентів; сформування позитивної мотивації студентів до навчально-виховного процесу та педагогічної діяльності.

Серед принципів позааудиторної роботи пріоритетними є: добровільна участь у ній

студентів; суспільна спрямованість; ініціатива і самодіяльність студентів; розвиток винахідливості, студентської технічної та художньої творчості; взаємодія різних форм і видів діяльності (Смалько О., 2014, с.76).

Позааудиторну виховну роботу слід розуміти як систему виховних заходів, спрямованих на виховання високорозвиненої особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти зі сформованою особистісною моральною культурою, педагогічними цінностями, творчим мисленням, відповідальністю, різнобічними інтересами і настійними прагненнями їх задоволення та дієвою конкурентоспроможністю.

Гурткова робота в процесі формування пріоритетних педагогічних цінностей. В процесі нашої роботи була використана така форма професійно-орієнтаційної позааудиторної роботи як гурток, який ми назвали «Аксіологічна скринька». Така форма роботи дала нам можливість гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної й комунікативної культури майбутнього вихователя, надати фахові знання, уміння та навички та можливість їх практичної реалізації в ході педагогічної діяльності, створювала додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольнялися та забезпечити позитивну мотивацію до педагогічної діяльності в процесі професійно-педагогічної підготовки.

Під залученням студентів до педагогічних цінностей у процесі роботи гуртка «Аксіологічна скринька» ми розуміємо цілеспрямовану організацію такої діяльності студентів, яка сприяє становленню особистості майбутнього вихователя на основі набуття певного рівня знань, умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності. Ефективність цього процесу залежить від суб'єктивних і об'єктивних чинників. До числа суб'єктивних чинників слід зарахувати прагнення студентів до розширення наявних знань і вдосконалення умінь у виховній роботі з дітьми, що вимагає уваги з боку педагога вищого навчального закладу, який корегує цей напрям діяльності студентів. До об'єктивних чинників належать – можливості навчально-виховного процесу вищого навчального закладу в роботі із залучення студентів до педагогічних цінностей (зміст дисциплін гуманітарного і психолого-педагогічного циклу, відсутність необхідної літератури, завантаженість студентів тощо).

В процесі діяльності гуртка «Аксіологічна скринька» ми використовували такі форми роботи: підготовка оглядів літератури з актуальних проблем аксіології; виголошення доповідей на засіданнях гуртка та їх обговорення; виконання завдань різного характеру («Складіть портрет ідеально вихованої дитини дошкільного віку», Опишіть образ «Я – педагога» на основі усвідомлення своєї індивідуальності); участь у конкурсах (конкурс-

самопрезентація «Я – вихователь»); участь в роботі круглого столу.

Із метою засвоєння таких понять, як «гуманізм», «альтруїзм», «культурність» студенти були ознайомлені з творчою спадщиною Г. Ващенка, зокрема його працею «Виховний ідеал», де представлені різні концепції виховання та визначені завдання гармонійного виховання української молоді. Цікавою була також розмова про «Кодекс цінностей, розроблений О. Вишневським (Вишневський О., 1996, 238 с.).

Одне із занять гуртка «Аксіологічна скринька» проходило у формі круглого столу. До заняття студенти мали виконати завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть виступ на одну із запропонованих тем: «Чому я обрала професію вихователя? Що вплинуло на цей вибір?»; «Як я готую себе до роботи в дошкільному навчальному закладі?»; «Що я можу дати дітям вже сьогодні?»; «Що хотілося б отримати в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі?».

2. Дайте відповідь на запитання одним реченням: Чим Ви керувалися під час вибору професії вихователя?

3. Складіть схему цінностей, важливих для професії вихователя.

Протягом роботи гуртка ми проводили бесіди евристичного характеру з метою узагальнення знань і узагальнюючого висновку про те, що система цінностей знаходиться в постійному розвитку, збагачуючись новим змістом і сенсом у кожну епоху. Заняття будувалися у формі діалогу культур, коли студенти порівнюють погляди представників зарубіжної педагогіки на проблеми духовних, загальнолюдських цінностей, наповнюючи їх змістом і сенсом, що відповідає духу епохи, що характеризується встановленням схожості, відмінності й того загального, що об'єднує їх у трактуванні аксіологічної проблематики.

Висновки. Отже, зростання ролі позааудиторної роботи є однією з провідних ланок перебудови виховного процесу у вищій школі. Маючи прогнозируючу та взаємообумовлювальну функції в навчальній та науковій діяльності, саме позааудиторна робота з її раціональною організацією повинна сприяти розвитку особистості майбутнього педагога. Спеціально організована робота зі студентами педагогічних вищих навчальних закладів щодо залучення їх до педагогічних цінностей не лише істотно підвищує їх теоретичний рівень, але й готує до відповідної роботи з дошкільниками.

Подальше дослідження планується проводити у напрямі вивчення питання форм і методів формування педагогічних цінностей у майбутніх вихователів у системі ступеневої педагогічної освіти; місця формування пріоритетних педагогічних цінностей у самореалізації особистості майбутнього педагога; індивідуального підходу до студентів у процесі формування пріоритетних педагогічних цінностей.

Література

1. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Р.М. Абдулов. – Кривий Ріг, 2002. – С. 5–10.
2. Вишневський О. Сучасне українське виховання [педагогічні нариси] / О. Вишневський. – Л. : Львів. обл. наук.-метод. ін.-т освіти; Львів. обл. пед. т-во ім. Г. Ващенко, 1996. – 238 с.
3. Дроботенко Ю. Б. Аспектный анализ понятия профессиональной подготовки в педагогическом вузе. Современные исследования социальных проблем. 2015, URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/aspektnyu-analiz-ponyatiya-professionalnoy-podgotovki-v-pedagogicheskom-vuze>, DOI: 10.12731/2218-7405-2015-12-6.
4. Смалько О. Позааудиторна виховна робота як чинник професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців / О. Смалько // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Розділ III. Теорія виховання. – 2014. – № 8. – С. 76 – 79.

ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ В ПРОЦЕССЕ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ

Падалка Ольга, кандидат педагогических наук, доцент, Ровенский государственный гуманитарный университет, ул.С.Бандеры, 12, 33000 г. Ровно, Украина, olgapad@ukr.net

Статья посвящена актуальной проблеме дошкольного образования. В ней рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования, отражена необходимость формирования приоритетных педагогических ценностей у будущих воспитателей дошкольного образовательного учреждения, обосновано понятие «педагогические ценности», а также выделены приоритетные педагогические ценности воспитателей дошкольных образовательных учреждений. В статье отражены особенности организации профессионально-ориентационной внеаудиторной работы в процессе формирования приоритетных педагогических ценностей будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений.

Ключевые слова: аксиология; будущий воспитатель; кружок; приоритетные педагогические ценности; профессионально-ориентационная внеаудиторная работа; профессионально-педагогическая подготовка; ценности.

PROFESSIONALLY-ORIENTATION EXTRACURRICULAR WORK WITH STUDENTS STRAIGHT PREP ARATIONS «PRESCHOOL EDUCATION» IN THE PROCESS OF FORMING OF PEDAGOGICAL VALUES

Padalka Olga, PhD, Pedagogics and Pre-School and Special Psychology Department, Rivne State University of Humanities, 12.S.Banderu str, 33000 Rivne, Ukraine, e-mail: olgapad@ukr.net

In the terms of high school the problem of both vocational and personal development of the students is quite topical. Significance of integrated education is obvious as personality creates professional, and self-affirmation creates perfected personality. Various aspects of personal development and its content have been highly discussable in recent years. However, it is obvious that value approach cannot be omitted while solving the problem of efficient vocational and personal development of today's students.

The spreading network of kindergartens in Ukraine asks for greater number of kindergarten teachers. Pre-school institution needs experienced educators, people of a generous nature who love children, highly appreciate their work, and are proud of it.

The article devoted to the issue of pre-school education. It deals with the problem of training future experts of preschool education, highlighted the need to form the educational values of future kindergarten teachers, grounded concept of "educational value" and singled out priority values educators teaching preschool education. In the article the features of professional orientation extracurricular work in shaping the priority values of future educators teaching preschool education.

Fruitful assimilation and adoption of the educational values by future kindergarten teacher require deliberate work towards their formation in the process of vocational training. The educational process in teachers' training college should be directed to the formation of the value sphere of future teachers.

The further research will be dedicated to the problem of forms and methods of formation of the future kindergarteners' pedagogical values in the frames of stepwise pedagogical education system; to the formation of the future kindergarteners' priority pedagogical values together with their personal realisation; to development of an individual approach to each student in the process of forming the priority pedagogical values.

Keywords: axiology; circle; future teacher; priority educational value; professional orientation testing work; vocational and educational training; values.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2017

Прийнято до друку 23.03.2017